

דע וואס די עיונות רעיונות

שבת וראש השנה תשפ"ד, עלון מס' 499

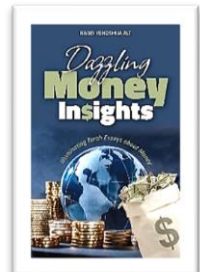
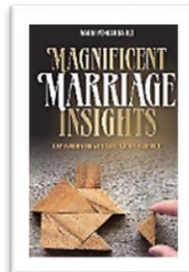
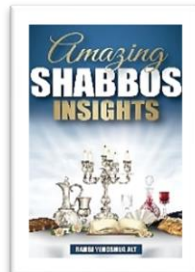
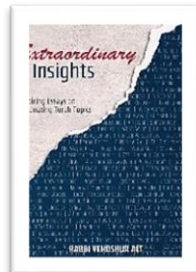
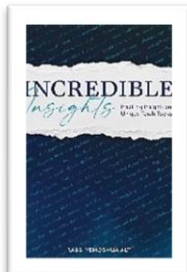
צו קויפן איינער פון דער מחבר'ס ספרים, און באשטעלן אז עס זאל אנקומען ביי דיין טיר, ביטע שיק אן אימייל צו:

valt3285@gmail.com

אדער קענט איר קוקן ביי:

<https://amzn.to/3eyh5xP>

(וואו איר קענט אויך זעהן די באריכטן)

מיר פארשפרייטן הערליכע דברי תורה איבער דעם גלאָב

קאנאדע • טשילע • טשיינא • טשעכיי • ענגלאנד • פראנקרייך • דייטשלאנד • גיבראלטאר • האלאנד • בראזיל • ארגענטינע • עסטרייך • אויסטראליע • בעלגיע • אונגארן • אינדיע • ארץ ישראל • איטאליע • מעקסיקא • פאנאמא • פוילן • רוסלאנד • דרום אפריקע • שווייץ • אוקריינא • פאראייניגטע אראבער עמיראטעס • ארצות הברית • ווענעזועלא

צו פארבינדן די טויזנטער ליינער און באקומען די גליונות בחינם, אָדער צו שיקן הערות אָדער תשובות, ביטע פארבינדט

איין מיט הרב יהושע אָלט YALT3285@GMAIL.COM

דער גליון ווערט געליינט אין זעקס קאנטינענטן און אין איבער פערציג לענדער ארום דער וועלט.

לעילוי נשמת הרב שלום דובער בן הרב יצחק ז"ל והרב צבי בן הרב שמואל זאנוויל ז"ל

This newsletter can also be viewed at <https://bit.ly/3z9qF5E>.

דעם נוזלעטער קען מען אויך זען אויף אידיש ביי <https://bit.ly/38RvdTI>

Pour voir ou télécharger la version Française: <https://parshasheets.com/?s=Fascinating+Insights>.

אפשר לקרוא את עלון זה בעברית באתר: הורדות-עלונים/רעיונות-מדהימים-הורדות-עלונים <https://www.dirshu.co.il/category/>

דער מחבר ערלויבט און שטיצט סיי ווער עס וויל פארשפרייטן דעם גליון צו דעם ציבור.

אינדעלע אידן

אין יולי 1938 האָבן זיך געטראָפן דעלעגאטן פון צוויי און דרייסיג לענדער אינעם פראנצויזישן ריזארט שטאט עוויאן, כדי צו האַנדלען מיט דעם אינדישן פליטים-פראָבלעם. מיט אַן אויסנאָם פון די קליינע פּאָליטישע דאָמיניקאָן רעפּובליק, איז קיין מדינה געווען גרייט אָנצונעמען מער פליטים. די לענדער וואס האבן זיך אפגעזאגט האבן אריינגערעכנט די פאראייניגטע שטאטן (אמעריקא), בריטאניע (ענגלאנד), פראנקרייך און אויסטראליע וועלכע האבן אנגעבאטן אנטשולדיגן פאר נישט אריינלאזן פליטים. פארוואס האט די דאמיניקאן רעפאבליק געלאזט אריינקומען בשעת די אנדערע לענדער האבן נישט צוגעלאזט?

די טאכטער פון די דיקטאטער פון די דאמיניקאן רעפאבליק האט געלערנט אין א שולע אין פראנקרייך. ווען די געשעענישן אין אייראָפּע האָבן זיך אויסגעדרייט קעגן די אידן, פלעגט דאָס מיידל דערציילן פאר איר טאטן, אַז ס'איז נאָר דא איין מיידל אין איר קלאס וואָס זאָרגט און איז גוט צו איר, און זי איז א אידישע מיידל. מיר ווייסן נישט די אידענטיטעט פון דאס אידישע מיידל אבער עס איז געווען צוליב איר אז טויזענטער אידן זענען געראטעוועט געווארן!

נאכדעם וואס ארץ ישראל'דיגע באאמטע האבן זיך באגעגנט מיט דעם פירער פון רוסלאנד, וולאדימיר פוטין, אין 2017, האט פוטין זיי פארבעטן אויף א סטעיט דינער. ביי די מיטאָג האָט פוטין, אין אַ גלייכטייליגן שמועס, דערציילט אַ קינדשאַפט געשיכטע. ער האט דערמאנט אז ער איז אן איינציגער קינד, און כאטש זיינע עלטערן האבן געארבעט זייער שווער, זענען זיי געווען זייער ארעם. אויף זיין גאס האט געוואוינט אַ שיינע משפחה, וואָס ער האָט טאַקע ליב געהאַט, וואָס פלעגט אים פסדר איינלאדענען. ער פלעגט דארט שפילן פיל נאכמיטאָג, מען פלעגט אים פון צייט צו צייט שפייזן און אפילו העלפן מיט זיין לעקציעס. ער האט באמערקט אז פרייטאָג פלעגט די מאמע פון די משפחה צינדן ליכט און באלד נאכדעם איז געווען א שבת סעודה. ווען ער איז עלטער געוואָרן, האָט ער פאַרשטאַנען אַז די דאָזיגע משפחה איז א אידישע. זייט דעמאָלץ האָט ער געזאָגט אַז ער האָט שטענדיג געפראוואוט באַהאַנדלען שיינ מיט אידן וויפל ער האָט געקענט.

אייער און טשאַלענג

כאטש דער ירושלמי זאגט אונז אז עס איז אסור צו טרויערן שבת, איז דער אבולות אויף משה רבינו אנדערש, ווי די גמרא זאגט אז דער אבולות אויף משה רבינו איז געווען באזונדער שטארק. דאָס ווערט באַוויזן אין געוויסע מאכלים וואָס מיר עסן אויף שבת. דער מנהג צו עסן אייער וואָס איז אַ טרויער עסן אויף שבת איז ווייל משה רבינו איז נפטר געווארן אויף דעם הייליגן טאָג. דער מנהג ווערט אויך געברענגט אין שירי כנסת הגדולה, וואס שרייבט אז עס איז נאך בעסער צו עסן די איי ביי שלש סעודות, די צייט ווען משה רבינו איז נפטר געווארן.

הרב רפאל מייזליש ז"ל שרייבט אז די סיבה פארוואס מיר עסן קיטניות (בונדלעך אין די טשאַלענט) אויף שבת (וואָס איז אַ טרויער עסן) איז צוליב די טרויער פון משה רבינו וואס איז נפטר געווארן אויף שבת קודש.

תוספות ברענגט אראפ פון הרב שר שלום גאון, אז די סיבה פארוואס מיר זאגן "צדקתך" שבת ביי מנחה איז ווייל משה רבינו איז נפטר געווארן. דער ב"ח לייגט צו אז דער זוהר זאגט אז יוסף הצדיק און דוד המלך זענען אויך נפטר געווארן שבת, מנחה צייט. ווי אַ רעזולטאַט, זאָגן מיר [פּסוקים וואָס הייבן אן מיט דעם וואָרט] "צדקתך" דריי מאָל.

פארמיידן קריגערייען

די נאטירליכע צוגאנג פון מענטשן איז אז זיי ווערן נערוועז ווי א רעזולטאט פון הונגער. עס איז אפילו דא א וואָרט פֿאַר דעם אין ענגליש - "האַנגרי." עס איז אַ צונויפבויע פון די ווערטער "הונגעריג" (האנגרי) און "בייז" (ענגרי).

אין די ווערטער פון די משנה, "התקן עצמך בפרוזדור", (גרייט זיך צו אין די פויער), איז אַן עצה פֿאַר שלום בית. דאָס הייסט, איידער אַ מאָן קומט אַרײַן אין זײַן שטוב, זאָלן ער זיך גרייטן. אַרײַנגערעכנט אין דעם איז נישט אַרײַנצוגיין אין די הויז הונגעריג, וואָס קען פירן צו זיין קורץ-טעמפערד. נאכ'ן זיין א גאנצן טאג אינדרויסן, אנשטאט אריינצוגיין אין שטוב הונגעריג און אויסגעמאטערט, זאל ער קודם עפעס טועם זיין און נאר דעמאלץ אהייגיין.

איינמאל ווען מען האט באגלייט הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל אהיים, האט ער געבעטן דעם דרייווער אויב מען קען בלייבן אין די קאר נאך אפאר מינוט. ער האט דאן געעפנט זיין בריפקעיס, ארויסגענומען א זעקל מיט א שטיקל מזונות און ער האט עס געגעסן. דערנאך איז ער ארויס פון קאר און איז אריין אין זיין הויז. דעם אנדערן טאג האט אים דער דרייווער געפרעגט דאס באדייט. הרב שלמה זלמן האָט ערקלערט, "געווענטליך עס איך עפעס אין ישיבה איידער איך גיי אהיים. דאָס איז פדי איך זאָל נישט אַהיימקומען הונגעריג, וואָס קען מיך מאַכן אומרואיג. נעכטן בין איך געווען אַזוי פאַרנומען, אַז איך האָב נישט געהאט קיין צייט צו עסן איידער איך בין אַהיים."

נישט זיין הונגעריג קען פארמיידן אַ מענטש פון ווערן בייז. דאס איז קלאר אויסגעדריקט אין דער פסוק: והיה כי ירעב ויתקצף, (ווען ער וועט הונגערן, וועט ער זיין בייז). עס ווערט אויך געוויזן אין די ווערטער: "ונשבע לחם ונהיה טובים," (ווען מיר זענען געווען זאט מיט עסן האבן מיר גוט געלעבט), און אין "ויאכל בעז וישת וייטב לבו," (בעז האט געגעסן און געטרונקען, און זיין הארץ איז געווען פריילעך). אַזוי קענען מיר נאָכגיין די עצה פון די גראַם, "עסן (פוד) לייגט אונז אין א גוטע שטימונג (מוד)."

נאָכדעם ווי יוסף הצדיק איז אַרײַנגעוואָרפן געוואָרן אין גרוב, זאָגט מען וועגן די ברידער "וישבו לאכל לחם," (זיי זענען געזעצן עסן ברויט). דער אגרא דכלא וואונדערט ווי די ברידער האבן מעגליך געקענט זיצן עסן ווען יוסף איז געווען אין אזא ביטערן מצב? אפילו ווען א בית דין (פון אומווייניגסטנס 23 שופטים) האט א מענטש געארטיילט צו מיתה טארן די דיינים נישט עסן דעם גאנצן טאג. די ערקלערונג וואָס די אגרא דכלא געבט איז די פאלגענדע. דער פסוק דערציילט אונז די צדקות פון די ברידער. זיי האבן אליין געהאט די פראגע וויאזוי זיי האבן זיך נישט באזארגט מיט יוסף'ס מצב און יעקב'ס ווייטאג. די ברידער האבן געמיינט, אז מעגליך זענען זיי בייז געווארן צוליב הונגער, ווייל מיר ווייסן אז ווען א מענטש איז הונגעריג קען ער גרינג ווערן אין כעס, און ווען ער איז זאט איז ער רואיג און אין א בעסערן מצב. די ברידער האבן געטראכט אז אפשר איז זייער אכזריות און כעס ווייל זיי זענען נישט אין א גוטן צושטאנד צוליב זייער הונגער. דעריבער האבן זיי געגעסן כדי צו מעסטן זייערע מעשים. זיי האָבן געטראכט אַז אַפֿשר נאָך זיי עסן, וועלן זיי מער נישט זיין בכעס.

פאַרשונוג ווייזט אַז ריכטערס מאַכן זייער פאַרשידענע החלטות אפהענגיג צי זיי הערן דעם פאַל איידער אָדער נאָך זיי עסן. מער ווי 1,000 דזשודישאַל פסקים פון אַכט ארץ ישראל'דיגע ריכטערס וואָס האָבן פרייזדאָד איבער פאַראַל העאַרינגס אין קרימינאַל קאַסעס זענען איבערגעקוקט. די ריכטערס האט מען נאכגעגאנגען פֿאַר אַרום 10 חדשים בשעת זיי האבן באַשלאָסן אויף אַפלאַקיישאַנז צו ווערן באַפרייט פון טורמע אויף פאַראַל. זיי האָבן נאכגעגעבן אַרום צוויי-דריטל פון פאַראַל אַפלאַקיישאַנז אין די אָנהייב פון די טאָג, אָבער דער פראָפאַרציע איז געפאלן צו נאַנט נול איידער די צוויי מאָל טעגליכע עסן הפסקות. נאָכ'ן עסן איז דער פראָפאַרציע פון באַפרייטע געפאַנגענע ווידער צוריקגעקומען צו צוויי-דריטלעך.

דער שפת אמת הקדמון זאגט אז די סעודות וואס מיר עסן ערב יום כיפור איז צו שטעלן מענטשן אין א גוטן שטימונג, אז זיי זאלן זיין גרייט מוחל צו זיין זייערע חברים. ער שרייבט אַז כפרה איז מער קאָנטינגענטן דעם ניינטן טאג תשרי ווי דעם צענטן (ד.ה. יום כיפור) ווייל ביי דעם ניינטן טאָג מאַכט דאָס אידישע פֿאַלק שלום איינער מיט'ן אנדערן, ווי חז"ל זאָגן, פֿאַר אַ זינד צווישן א מענטש און זיין חבֿר, מען איז נישט מוחל איידער ער באַקומט זיין מחילה. דערפֿאַר האט השם יתברך געגעבן די מצוה פון עסן און טרינקען דעם ניינטן טאג אין תשרי, כדי ער זאל זיין אין א פרייליכן שטימונג, ווייל איידער א מענטש עסט וועט ער שנעלער אויפגערעגט.

א גבאי פון א גרויסער שוהל אין ניו יארק האט דערציילט אז אין א צייט זענען פארגעקומען א צאל פאלן פון קריגערייען און מחלוקת אין שוהל. ער האט באַמערקט אַז די קאָנפליקט האט זיך בערך אנגעהויבן נאָך 10:30 צופרי (שחרית האט דאָרט אנגעהויבן ביי 9). און ער האט זיך פארגעשטעלט אז עסן איז די אינגרידענט וואס פעהלט. טאָקע ווערט געשריבן, "הן לריב ומצה תצומו," (נישט עסן קען פירן צו טרויער און קריגעריי). מיט דער רב'ס רשות, האט פאָרגעקומען אַ 15 מינוט קידוש פֿאַר קריאת התורה. קומט אויס אז דער קידוש איז דאס וואס האט אויפגעטוהן, ווייל ס'איז שוין מער נישט געווען קיין קריגערייען אין יענער שוהל.

ר' אלט זכה ללמוד תחת הרה"ג מרדכי פרידלענדער זצ"ל והוסמך לרבנות על ידי הרה"ג זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל. ר' אלט הוציא ששה ספרים במגוון נושאים בעניני יהדות ומחשבת ישראל. כתביו מופיעים באנגלית, אידיש, עברית, גרמנית וצרפתית.